

ANKARA'DAKİ KONAR-GÖÇER TEŞEKKÜLLER; GÖÇERLİKTEN YERLEŞİKLİĞE BİR ŞENLENME ÖYKÜSÜ (16.-18.YY.)

Üçler BULDUK

Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

Özet

Bugün Ankara merkezi ve metropollerinin mamur ve gözde semtleri durumunda olan Birlik, Dikmen, Balgat, Söğütözü, İncek, Çayyolu, Sincan, Eryaman, Etimesgut vb. yakın zamanlara kadar konar-göçer teşekküllerin tasarrufunda olan mezraa/ekinlik veya yaylak-kışlak sahaları idi. Ulu Yörük (Etrak-ı Büzürk), Ankara Yörükleri, Haymanateyn (Büyük ve Küçük Haymana), Tabanlı gibi idari ve içtimai yapı oluşturan bu göçer teşekküllerin içinde yer alan cemaatlerin mühim bir kısmı Türkmen ya da Yörük olarak nitelendiriliyordu. Az da olsa Tatar ve Moğol unsurları ile Ektrat tayfaları da bulunmaktaydı. Karye/köylerde oturan ve daha çok tarım ile iştilal eden tarla sahipleriyle hayvanlarını otlatan göçer-çobanlar arasında elbette anlaşmazlıklar çıkacaktı. Kadılar maarifetiyle anlaşmazlıklar çözüme kavuşturulup deftere geçirilmekteydi. Özellikle göçerlerin köylülerle ve kendi aralarında olan sınır anlaşmazlıklarını sonlandırmak için cemaatlerin mezraa ve yaylaklarının sınırları tahrir defterlerinde ayrıntılarıyla belirtilmiştir. Sınırları belirtirken adları zikredilen dağ, tepe, çeşme, kuyu, ağıl, höyük, dikili taş vs. toponomi çalışmaları açısından oldukça kıymetlidir. 16.yüzyıldan itibaren cemaatlere ait bazı mezraa, yaylak ve kışlak mahallerinin köye evrilmeye başladığını görüyoruz. Osmanlı belge dilinde bu şekilde göçerlikten yerleşik düzene geçiş veya iskân faaliyeti “şenlenme” olarak tanımlanmaktadır. Tebliğimizde cemaatlerin tasarrufunda olan ve bugünün metropollerini, dünün taşrasını oluşturan bu mahallerin ve üzerinde yaşayan insanların değişim ve dönüşüm sürecini, arşiv kayıtları ışığında bir şenlenme öyküsü olarak ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Konar-Göçer, Haymanateyn, Ulu Yörük Türkmenler, Ankara Yörükleri

THE SEMI-NOMADIC ORGANIZATIONS IN ANKARA: THE STORY OF THE SETTLEMENT FROM NOMADIC LIFE TO URBAN LIFE

Abstract

Birlik, Dikmen, Balgat, Söğütözü, İncek, Çayyolu, Sincan, Eryaman and Etimesgut which are developed and popular distics in Ankara today, were arable fields or yaylak- kışlak areas holding by nomadies until quite recently. A significant part of the communities in nomadic formations such as Ulu Yuruks, Ankara Yuruks, Great and Small Haymanas, Tabanlı were described as Turkmens or Yuruks. There were also Tatars, Mongols and Kurdish groups among these communities. Of course there would be disagreements between the landowner farmers who lived in the villages and the nomadic shepherds grazing the animals. All these disputes were resolved by the Kadi and the judgments were written in the book. Especially, to solve conflicts about the borderlines between the villagers and the nomads, the boundaries of their arable fields and pastures have been detailed in the cadastral record books. When determining the boundaries, the names of mountains, hills, fountains, wells, stables, mounds, milestones, etc., which are written in those books is very valuable in terms of toponomy studies. We see that some arable fields, yaylaks and kışlaks which are belong to nomadic groups, have been evolved to villages since 16th century. In the Ottoman documents, this transition from the nomadic life to the urban life or the settlement activities are defined as "şenlenme". In our study, we will examine the developmental process of the districts where semi-nomads lived in the past and locals as a story of "şenlenme" in the light of archival records.

Keywords: *Semi-nomads, Haymanas, Great Yuruks, Turkmens, Ankara's Yuruk*

16.Yüzyılda Ankara Sancağının İdari Yapısı ve Yörük Kadılığı

16. yüzyılda Ankara Sancağı, Ankara merkez kazası ile Çubuk, Ayaş, Murtazaabad, Yabanabad, Bacı kazalarından oluşmaktaydı. Ankara kazasını, “nefs” olarak anılan Ankara Şehri ve şehrin yakın çevresindeki, bugünkü Sincan ovasından Elmadağı’na uzanan, köyleri içine alan Kasaba nahiyesi oluşturmaktaydı. Çubuk ve Ayaş bugün de isimlerini ve nisbeten konumlarını koruyan kazalardı. Murtazaabad ise bazen Mürtedova, Zir/İstanos gibi adlarla da anılan Mürted Ovası’nın yukarı kesimi ile Kazan’ın bir kısmını kapsamaktaydı. Bacı Kazası, vakıflarıyla meşhur Fatma Bacı’dan ismini alan, Mürted Ovasının güneyinden Polatlı’ya doğru uzanan bölgeyi, Yabanabad, bugünkü Kızılcahamam ve civarını karşılamaktaydı. Bu idari taksimat timar sistemi esas alınarak oluşturulmuştu. 18. Yüzyıl sonlarına doğru ise sancak merkezi olan Ankara mutasarrıflık olarak idari düzenlemeye tabi tutulmuştur. Ankara şehir merkezi ile ona bağlı iki kasaba ki bunlardan ilki yüksek yeri ifade eden “Bala” kasabası ve Çukurcak diğeri ise alçak bölgeyi ifade eden “Süfla”(Zir) ve Bacı nahiyesi merkez kazayı oluşturmaktaydı. Bunun dışında Çubukabad, Yabanabad, Murtazaabad, Ayaş, Haymanateyn, Yörükanı Ankara, Şorba, Nallıhan ve Beypazarı kazaları bulunmaktaydı¹. Esas aldığımız konar-göçerlere ait defterlerin daha ziyade 16. Yüzyıla ait olması ve incelediğimiz son Haymana cemaat defterinin 1748 tarihini taşıması sebebiyle bu dönemde Ankara’da gösterilmeyen Nallıhan ve Beypazarı’nı incelemenin dışında bıraktık.

Ankara Sancağı’nın kuzey ve orta kesimleri güney bölgelerine göre daha yoğun bir nüfusa sahipti. Çünkü buralar daha yeşil ve münbit bölgeler durumunda olduğundan eski devirlerden beri ziraatçı/köylü unsurların tercih ettiği yerleşmelerle doluydu. Özellikle dağlık, tepelik alanların etekleri, vadiler ve su kaynaklarının bulunduğu bölgelerde nüfus

¹ Kazaların bugünkü karşılığı için ayrıca bkz.: Özer Ergenç, Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı, XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Ankara 1995, s.62 vd. Emine E.Özünlü, “15. Ve 16. Yüzyıllarda Ankara Sancağı’nın İdari Yapısı Üzerine Bazı Düşünceler”, Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler I.C., Ankara 2012, s. 45-50

ve yerleşme yoğunluğu görülmekteydi². Ankara şehrinin yakın çevresindeki köyler kuruluş tarihleri oldukça eskiye giden yerleşmeler olma özelliği taşımaktadır. Murtazaabad/Zir, Ayaş kazalarındaki bazı yerleşmeler için de aynı şeyi söyleyebiliriz ki buradaki bazı köylerin gayrimüslimlerce meskûn olması da bunu destekler. Bu köylerin bir kısmı timara ayrılırken azımsanmayacak bir kısmı ise vakıflara kaydedilmiştir. Ankara Sancağının bilinen ilk beyleri, emirleri durumunda olan Eyne Bey, Turasan Bey, İsa Bey, Yeğen Bey, Karacabey vb. şehirdeki han, hamam, dükkân gibi yerlerden vakıf gelirlerini sağlarken³, şehrin periferindeki Bağlıca, Balıkuyumcu, Elvan, Emiryaman, Ergazi, Ahıçomak, Ahiboş, Bayındır, Todurga gibi köylerin ya kurucusu veya tahsis olunduğu vakıf, Ahiler ile veya zaviyelerle bağlantılıdır⁴. Zir/Murtazaabad,- Ayaş hattının güneydoğusu ve güneyi ise bozkır/plato özelliği ile daha az yerleşme ve nüfus yoğunluğuna sahipti. Hem bu nedenle hem de hayvanlarının barınma ve beslenmesi için çok uygun olduğundan konargöçerler için bu bozkırlar daha cazip alanlardı. Ankara'nın güney ve güney-doğusunda yoğunlaşan çok sayıda cemaatin yer aldığı, bir konar-göçer kadılığı da bulunmaktaydı. Ankara Yörükleri olarak anılan bu cemaatler çok geniş bir sahaya yayılmış ve oldukça kalabalık nüfusa sahip idiler. Ankara Sancağı dışında, Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar), Sultanönü (Eskişehir), Sivrihisar, Beypazarı, (Hüdavendigâr), Aksaray, Konya (Karaman) gibi liva ve kazalara da dağılmış olan Ankara Yörükleri⁵ içerisinde biz, sadece Ankara sancağında kayıtlı olanları vermekle yetineceğiz.

² Birsen Ednur Yıldırım, Ankara Sancağı'nın Tarihi Coğrafya Bakımından Yerleşme ve Nüfusu (1871-1907), Ankara 2006 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), s.107

³ Bu konuda bkz.: Ahmet Köç, "15.Yüzyılda Ümera Vakıfları ve Ankara'nın Kentsel Gelişimi",Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.12, sayı 22Aralık 2009, s.179-191

⁴ Emine E.Özünlü, Ankara'nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Ankara Tahrir Defterlerinin Analizi, Ankara 2004 (Basılmamış Doktora Tezi), s. 185-193

⁵ Ankara Yörükleri için bkz.: Emine Erdoğan, "Ankara Yörükleri (1463, 1523/30 ve 1571 Tahrirlerine Göre), OTAM, sayı 18 (Güz 2005), Ankara 2005, ss.119-135

16-18. Yüzyıllarda Konar-Göçer Teşekküller ve Yayılma Alanları

1513 ve 1530 tarihlerine ait ve hemen hemen aynı olan verilerin bulunduğu Yavuz Selim ve Kanuni devri tahrir defterlerinde Ankara Yörükleri adıyla konargöçer grupları derli toplu görebilmekteyiz. Bu dönemde Ankara Kazası'nda Sancakbeyi haslarına kayıtlı, Kasaba Yörükleri olarak adlandırılan 55 cemaat ve 1501 vergi neferi bulunmaktaydı⁶. Ankara Yörükleri içerisinde en kalabalık grubu oluşturan Haymana taifeleri toplam 325 cemaat, 28 mezraada 11.015 neferlik bir nüfusa sahip olup, padişah haslarına kaydedilmişlerdi. Ancak içlerindeki Aydınbeyli kabileleri önce tımarıda iken sonra Haymana'ya dâhil olunmuştu⁷. Dulkadir ilinden gelen 5 cemaate sahip Karalar taifesinin 192 vergi nüfusu; Bacı Kazası'ndaki Taceddinli taifesinin ise yine 5 cemaati ve 387 neferi bulunmaktaydı⁸. Ulu Yörük veya Etrak-ı Büzürk olarak anılan taife bu dönemde Anadolu beylerbeyinin haslarına kayıtlı olup, toplam 81

⁶ TD 438, s.341-342

⁷ TD.438, s.343-354

⁸ TD.438, s.358, 399

cemaatten ve bir korudan müteşekkil 3395 vergi neferi vardı⁹. 1530 yılında Ankara Yörükleri altında 466 konargöçer cemaatin kayıtlı olması dikkat çekicidir. Ancak 16. Yüzyılın son çeyreğinde ve sonrasında cemaat sayılarının, adlarının ve bağlı oldukları teşekküllerin farklılaştığını görmekteyiz. Bu da gösteriyor ki, konargöçer gruplar akrabalık bağlarından ziyade, sosyal ve idari açıdan bir teşekkülün parçaları olma özelliği göstermektedir. Aynı adlı bir cemaati bazen Haymana, bazen Ulu Yörük veya Karakeçili içerisinde bulmak ancak bu şekilde açıklanabilir.

1571 tarihli Ankara Yörük Defteri'nde, konar-göçerler şu başlıklar altında tasnif edilmiştir;

1-Tevaif-i Ulu Yörük

2-Tevaif-i Yörükan-ı Kasaba tabi-i Kara Keçili

3-Tevaif-i Ulu Haymana

4-Haymanaha-i Aydın Beğlü (ve Çukurcak)¹⁰

Etrak-ı Büzürk (Ulu Yörük): Aslen Sivas defterine kayıtlı bulunan bu taife, Amasya, Sivas, Tokat, Çorum Yozgat, Kırşehir, Ankara, Sultanönü, hattında bulunan çok kalabalık bir konar-göçer topluluğudur. İçlerinde Türkmen/yörük cemaatlerin dışında Tatar ve Moğol boylarının bakiyeleri de bulunmaktadır. 1530'da Ulu Yörüklerin Bacı kazası çevresinde 32 cemaati vardı. Bu cemaatlerin yarısının adları farklı yarısı ise aynı cemaat ismini taşıyordu. 40 yıl zarfında Ulu Yörük cemaatlerinin nüfusu yaklaşık bir kat artmış görünmekte ve daha geniş mekânlara yayılmışlardır.

Ulu Yörüklere mensup 33 cemaat, 2202 vergi nüfusu barındırmaktaydı. Özellikle Baraközü deresi boyunca uzanan mezralarda bulunan Şeyhahmetli, Soğlucalar, Sapancalar, Kara Benlü cemaatleri adlarını bugünkü köylere vermişlerdir. Bu yerleşmeler Polatlı'nın hemen güneyinde yer almaktadır. Baraközü'nde bulunan konar-göçerlerin büyük

⁹ TD.438, s.403-404. 1530 verilerine yönelik daha ayrıntılı bir çalışma için bkz.: Mehmet Akif Erdoğan, "1530 Yılında Ankara Çevresinde Konar Göçer Toplulukları", Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu, Ankara 2011, 1.C., s.3-23

¹⁰ Üçler Bulduk, "İdari ve Sosyal Açısından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri", DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi, yıl 1997, sayı 30, s. 42

kısmı Genceli/Gençli cemaatine mensuptur¹¹. Muhtemelen bugün Gençali olarak adlandırılan Ayaş ve Polatlı arasındaki iki ayrı köy, Gençli adlı kalabalık cemaatlerin buralarda yerleştiğine işarettir. Güdül ve Ayaş arasındaki mezraa ve kışlaklarda da Ulu Yörükler bulunmaktaydı. Örneğin 1571 tarihli defterde Kadıobası cemaatinin Yalınayak adlı mahalde yer aldığı yazılırken bugün Yalınayak adı unutulmuş ancak buraya yerleşen cemaat Kadıobası köyü olarak adını devam ettirmiştir. Kısacası Ulu Yörük cemaatleri Ankara'nın batı kırsalında Beypazarı, Güdül Ayaş ve Polatlı çevrelerinde yerleşmişlerdir.

¹¹ TD. 76, s.1-33

Tablo 1: 16. Yüzyılda Ulu Yörükler (TD. 76)

Cemaat	Sakin Olduğu Yer	Nefer	Hâsıl
Kara Halillü	der M.AVLAGU KIRI	43	1300
İsa Beylü	der Kışlâk-ı İsa Beylü	52	2200
Kadı Obası	der Yalın Ayak	42	2300
Hacı Hamzalu	der Kakıl Ağıl	21	650
Çekcek	der K. YERE GÖMİ	34	825
Köseler	der M. KIZILCA KIŞLA	100	2350
Tur Ali Hacı	Kızıl Eşme ve Atı Yavuz Tâbi'-i BACI	143	3340
Kara Viran	der Karaca Viran Tâbi'-i BACI	30	616
Kır Gençlü	der Karaca Kaya	105	3500
Poladlar-ı diğەر	der Mengi Yurd-ı Müsellem	65	1100
Poladlar	der Dutluca	44	760
Toy Kocalu		279	7350
İsenlu	der Karye-i DİKİLÜ TAŞ	94	2300
Menteşe Hacılu	der Barak Özü	84	2800
Kallucular	Tenet der Mezra'a-i HOCA ÖZÜ	54	2250
Soğlucular	der Barak Özi	30	350
Eşek Ahmedlü	der Mezra'a-i BOYALU ÖZÜ	110	3110
Sapancalar	der Barak Özü ve der Karye-i ÖYÜK	86	2080
Kara Benlü	der Barak Özü	44	910
İsa Hacılu	K.YAYI KAYUKÇI ve YAKACIK	80	3100
Murad Fakihlu	Der Mezra'a-i AĞACIK	56	950
Akaşalu	Der Kaza-i AYAŞ	13	250
Perâkende-i Koz Çıkar	Der Ebusat Tâbi'-i AYAŞ	5	50
Ulu Yörük	Der BAŞ AYAŞ Tâbi'-i AYAŞ	6	71
Surudak an C.Delüler	der Kendirli ve Ahî Dere	75	2500
Paltılar an C.Gençlü	der Barak Özü	49	1100
Mahmud Fakihlu "	der Barak Özü	86	2000
Salihler "	Tenet der Barak Özü	75	1810
Osman Hacılu "	der Barak Özü	40	1150
Selmanlu "	der Barak Özü	70	2150
Mescidlü "	der Mezra'a-i HOCA ÖZÜ	64	860
Tayyibîn Fakihlu "	der Mezra'a-i HOCA ÖZÜ	34	1000
Uslucalu an C.Saru Obası	der Kuru Ağ İn ve Kara İn	89	3500
		2202	60582

Yörükan-ı Ankara kadılığı idari ve sosyal teşkilatlanmasının altında Kasaba Yörükleri, Karalar, Taceddinlü, Ulu Yörük, Haymana ve Aydın Beylü taifelerinin yer aldığı belirtilmişti.¹² Ulu Yörükler, zikredilen sancak dâhilinde Ankara, Ayaş, Çubuk ve Bacı kazalarının muhtelif mezra ve karyelerinde mütemekkin olarak hayatlarını sürdürüyordu. Özellikle Ankara kazasının Baraközü deresi boyunca uzanan sahaya yayılan Ulu Yörük, bundan başka Kızılca Kışla karyesi, Hoca Özü, Boyalu Öz, Öyük, Dikilü Taş, Kurd Şeyh, Dutluca, Sekilik, Kendirli ve Ahi Dere, Ağ İn ve Kara İn Korusu, Kalın Ağıl, Ayağı Kırı ve Karaca Kaya mezzaralarında ziraat yapmaktaydılar.¹³ Ayrıca Çubuk Kazasının Aydıncık, Karaca Viran,¹⁴ Ayaş kazasının Kara Viran, Keçilü ve Güdül karyelerinde,¹⁵ Bacı Kazasının ise Kızıl Eşme ve Karaca Viran mezzaralarında yerleşmişlerdi.¹⁶

Kasaba Yörükleri ve Karakeçililer: Karakeçili olarak anılan konargöçer teşekkül Anadolunun farklı coğrafyalarına dağılmış kalabalık bir taifedir. Sivas merkezli Ulu Yörük teşekkülleri içerisinde, Orta Anadolu, Toroslar ve Urfa/Siverek dolaylarında, Hüdavendigar (Bursa/ Balıkesir) vilayetinde dağınık Karakeçili cemaatleri bulunmaktadır. Ananeye göre Osmanlı devletininin kurucu atası Ertuğrul Bey'in yoldaşları olup, Kayı boyuna mensuplardır. Nitekim Osmanlı Devletinin kuruluş coğrafyaları olarak bilinen Siverek/Karacadağ, Ankara/Karacadağ ve Söğüt/bilecik bölgelerinde Karakeçili cemaatleri yoğun olarak bulunmaktaydılar.

Karakeçililerin idari açıdan daha düzenli bir yapıya sahip oldukları Ankara ve çevresi, bu aşiretin Siverek/Karacadağ'dan sonraki Anadolu'daki ikinci durağıdır. XV. Yüzyıl kayıtlarına göre Karakeçililer "Yörükan-ı Ankara" adıyla anılan müstakil ünitenin içerisinde yer almışlardır. 1530'larda Yörükan-ı Ankara içerisinde Karakeçili adıyla veya ona bağlı bir cemaat adı zikredilmemişse de, 1571 tarihli defterde hemen hemen aynı isimleri taşıyan cemaatlerin büyük bir kısmının Karakeçili'ye bağlı oldukları belirtilmektedir¹⁷. Bu durum da Ankara Sancağında meydana gelen idari

¹² KKA. TD. nr. 76, v. 1; Emine Erdoğan, Ankara Yörükleri, s. 9.

¹³ BOA. TD. nr. 117, s.447 vd. KKA. TD. nr. 76, v. 5 vd.

¹⁴ BOA. TD. nr. 117, s. 453, 457; KKA. TD. nr 76, v. 31a,

¹⁵ BOA. TD. nr. 117, s. 496, 507; KKA. TD. nr. 76, v. 31b, 32a,

¹⁶ KKA. TD. nr. 76, v. 20a, 21a.

¹⁷ bkz.: Tablo 1 ve II

taksimatlardaki değişikliklerle alakalıdır¹⁸. 1530’da “Tevaif-i Yörükân-ı Kasaba tabi-i Kaza-i Ankara hassı mirliva” başlığıyla sunulan aşiretlerin¹⁹ isimleri onların Karakeçili olduklarını göstermektedir. Bu dönemde yörük cemaatlerinin hemen tamamı ziraatle pek uğraşmayan, yerleşik hayata geçmemiş durumdadır. Kaynağa göre karyede sakin, yani yerleşen cemaat yoktur. 55 cemaatten sadece Yaylalu, Azizbeğlü ve Tosbağa cemaatleri için “sakin der mezraa x” tabiri yazılmıştır. Bu cemaatlerin nüfusu 900’ü hane 570’i mücerred(bekâr), 18’i imam 10’u muhassıl ve 3’ü sipahizade olmak üzere toplam 1501 nefer olup, 39.959 akça vergi vermektedirler. Aynı defterdeki bazı kayıtlar ise Anadolu’nun diğer sancaklarında Karakeçili cemaatlerinin yerleşmeye başladıklarını göstermektedir.²⁰

¹⁸ XVI. Yüzyıl ve sonrasında Ankara’nın idari taksimati için bkz.: Ö.Ergenç, Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı, XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Ankara 1995; R. Özdemir, XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara, Ankara 1986

¹⁹ bkz.: TD 438, Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu defteri (h.937/1530) I, faksimile, Ankara 1993, s-341-343

²⁰ TD.438, Kütahya Sancağı, Kula Kazası; karye-i Kara Keçili, imam 1: Hane 18: Mücerred 3: sipahizade 4: pir 1: cemaat-i yörükân-ı karye-i m.: hane 8

Tablo II: TD.438'e göre 1530'da Kasaba 'ya bağlı Ankara Yörükleri

Cemaat	Nefer	Hâsıl
Araclu	36	1134
Azizbeğlü	24	997
Azizbeğlü	10	174
Azizbeğlü	10	321
Azizbeğlü-i Diğer	43	1367
Balıyurd?	39	1144
Çakırlar	44	638
Çakırlu	3	75
Delüler	36	1085
Denizlü	11	354
Erişteci	62	440
Erişteci-i Diğer	18	420
Evlüyadetlü	50	1570
Gök İshaklu	23	696
Günbeğ	17	198
Gündoğmuşlu	72	1379
Gündoğmuşlu-i Diğer	13	165
Hacıbeğlü	45	1320
Hacılar	53	1839
Hamzalu	6	61
İmranşah	63	1153
İmranşah-ı Diğer	5	58
İshaklu	63	1727
İshaklu	26	600
İshaklu-i Diğer	5	161
Kara Ahmedlü	60	713
Karabenli?	19	708
Kayı	7	61

Cemaat	Nefer	Hâsıl
Kömürçi	3	49
Köseler	28	1028
Mikail	12	437
Oğulbeğlü	31	940
Oğulbeğlü-i Diğer	4	58
Ömerfakihli ve Yahşili	41	1595
Perakende	3	51
Sandallu	80	0
Sarubozı	15	414
Tatarlu	15	277
Tatarlu-ı Diğer	14	177
Temürlü	13	425
Toganlu	39	1076
Toganlu-ı Diğer	12	220
Tosbaga	64	1459
Tosbaga	16	224
Tosbaga	21	425
Tosbaga-i Diğer	72	138
Tosbaga-i Diğer	22	432
Yaylalu	81	1813
Yaylalu	5	80
Yaylalu-ı Diğer	24	739
Yaylalu-ı Diğer	12	350
Yaylalu-ı Diğer	10	148
Yaylalu-ı Diğer	14	195
Yörükkan	10	134
Yörükkan-ı Toylu	31	284
Toplam	1501	39726

Tablo II/b: 1571 tarihli Yörükân-ı Kasaba tabii Karakeçili Hassı Şehzade der Liva-i Ankara (TD.76)

Cemaat	Açıklama	Yeri	Nefer	Hâsıl
Araçlı	an Karakeçili	M.Araçlı	32	300
Avcılar	an Karakeçili		110	3000
Azizbeğlü		M.Dikilitaş,Söğüdüçük, Kutluteğin	148	3580
Azizbeğlü		M.Abdideresi der Murtazaabad ve K.İlipınar	29	852
Azizbeğlü		Akçapınar tabii Kasaba	13	50
Azizbeğlü (Perakende)		M.Ercik	12	100
Bayburd	An Karakeçili	Yakarık Dere	67	1000
Perakende		(M.Elvan der K.Keçili)	24	200
Çakırlu	der Çukurcak	M.Eslemes ve gayri	46	538
Çakırlu		der Çukurcak M.Eslemes	42	438
Çavuşlu		der M.Karakeçili	28	350
Delüler	an Karakeçili	Göktaş	40	100
Delüler		der Çukurcak	28	450
Döğürlü	an Karakeçili	M İğdecik (Bala ve Zirin)	16	250
Evlüyadetli Tabii m.	Tabii K.keçili	Uğurlu Özü	60	1570
Gök İshaklı	an Karakeçili	M.İshaklı	22	200
Gündoğmuşlu		der Çukurcak M.Söğüdüçük	126	2000
Hacibeğlü	an Karakeçili	M.Oğlakçı	33	1000
Hacılar	an Karakeçili	Yenice Pınarı	58	1000
İmranşah		M.Tokat ve gayri	76	1000
İshaklı		der Çukurcak M.Eslemes	31	1200
İshaklı		der Çukurcak M.Eslemes	30	300
İshaklı (Perakende)	tabii K.Keçili	der Çukurcak M.mim.	38	1027
Kara Ahmedlü (İshakhacılı)	an Karakeçili	M.Ayazlı Pınar	66	934
Karakeçili		K.Pursal tabii Kasaba	30	310
Karakeçili perakende (Perakende)		der K.Balgat	10	50
Karataşlı	an Karakeçili	der m.(K.Keçili?)	13	55
Kızılcaşehir	tabii Karakeçili		37	100
Köseler	an Karakeçili	Acıkuyu	30	1000
Kumrallu	an Karakeçili	der Çukurcak	23	250
Menteşeli		Yakacık	10	100
Oğulbeğli-i diğer	Karakeçili	M.Dikmen	15	70
Oğulbeğlü		M.Yaşağaç	55	840
Ömerfakihlü ve Yahşilü		M.Karadere	32	800
Şazi	Tabii K.Keçili	der m.	14	100
Sandallu	an Karakeçili	M.Kargakavağı	94	2200
Saruhanlı	an Karakeçili	der Çukurcak	43	1350
Tatarlı	an Karakeçili		42	527
Temirlü	an Karakeçili	M.İnpınar	26	500
Toganlı		M.Toganlı	46	1100
Toganlı		K.Öricek	33	220
Mikail	an Toganlı	M.Irkiyad n.d. Okyad?	31	350

Tosbağa		M.Konşi der Toturga	32	636
Tosbağa		M.Lala tabi-i K.Keçili	38	124
Tosbağa		Söğüdüzü ve gayri	164	1400
Tosbağa		M.Göz ve gayri der K.Keçili	36	600
Tosbağa		M.Kızılca İmir	36	434
Saru Bozu Aykudoğlu	an Tosbağa	M.Ayşe	21	314
Yaylalu	Der karakeçili	K.Afşar	32	210
Yaylalu	tabi-i K.Keçili	nezd-i M.Bozözü	67	1430
Yaylalu		M.Kutluçimen	32	200
Yaylalu n.d. Kör Hamza		Akça İn der K.Keçili	28	110
Yaylalu-ı Diğer		M.Yanucak Tekye	29	350
Yörükân-ı Toylu		der Çukurcak M.Gökdere	97	2550
Erişteci? Ve Saru Enbiyalu	an Yaylalu	M.Kırkpınar	73	1583
Erişteci-i Diğer	an Yaylalu	M.Gömüklüdere (Bozözü)	23	420
56 aşiret Toplamı			2467	41722

Bu cemaatler, Ankara'nın hemen güneyi ve doğu kesimlerine yayılmış kesif bir nüfusa sahipti. Karakeçili'ye tabi olup, şehzade Murat (III. Murat)ın haslarında gözüken 56 cemaatin toplam vergi nüfusu 2467 neferi bulmaktaydı. Bu da yaklaşık 10 binlik bir nüfusa karşılık gelmekteydi. Ancak bu cemaatlerin bir kısmının gerçekten Karakeçili cemaatlerinden sayılıp sayılmayacağı muallakta kalmaktadır. Çünkü kayıtlarda idari açıdan Karakeçiliye tabi olan bu cemaatler için "an cemaat-i Karakeçili" denmemekte, sadece "tabi-i Karakeçili" veya "der sakin-i Çukurcak" gibi ifadeler kullanılmaktadır²¹. Böyle cemaatler içerisinde en kalabalık gurubu "Tosbaga cemaatleri" oluşturmaktadır. 327 nefere sahip 6 cemaate ayrılan Tosbaga Ankara'nın hemen güneyindeki Göz, Kızılca İmir, Lala, Söğütözü ile Toturga köyündeki Konşi mezraasında sakinlerdi. Saru Bozu Aykudoğlu cemaati ise Ayşe mezraasını tasarruf etmekteydi. Yaylalu Cemaati aynı adı taşıyan üç hisseye bölünmüş, ayrıca Erişteci -Saru Enbiyalı Cemaati de kendisine bağlanmıştı. Yaylalu cemaatinin 284 vergi nüfusuyla Afşar ve Akçain köyleri ile Bozözü mezrasında sakin olduğu görülmektedir. Azizbeğlü cemaati de 202 neferle üç hisseye bölünmüş olarak, Kasaba ve Murtazaabad' a bağlı Akçapınar, İlipınar köyleri ve çevresinde sakin oldukları bilinmektedir. Dikkati çeken nokta, İshaklu, Delüler, Çakırlı gibi çok sayıda cemaatin Çukurcak'a bağlı Eslemes mezraasında yerleşmeleridir. Doğrudan karakeçili ismini alan bir cemaat

²¹ TD.76'daki cemaatler için bkz.: Tablo II

ve perakende-i Karakeçili adıyla Balgat köyünde sakin diğer bir cemaat ile beraber 20 yörük cemaati “an karakeçili” şeklinde kaydedilmiştir. Bu cemaatler şunlardır: Oğulbeyli, Tatarlu, Döğürlü, Hacılar, Kara Ahmedlü (n.d.İshak Hacılı) Balıyurd, Temirli, Gök İshaklı, Araçlu, Hacı Beğlü, Delüler, Sandallu, Kumdallu, Köseler, Saruhanlı, Avcılar, Kara Taşlu²².

Haymana Cemaatleri: Haymana, Konar-göçer yaşayışa uygun olarak, kelime manasıyla "Hayme" yani çadırı karşılamakla beraber²³, Mahallî ananeye göre Ertuğrul Gazi'nin validesi olan Hayme Hatun'un ismine nisbetle bu adın verildiği ileri sürülmektedir²⁴. Osmanlıların ilk yerleştikleri bölgelerden Eskişehir (Sultanönü), Ankara, Karahisar ve Konya'nın kuzeyinin bu cemaatlerin asıl yaylakları olması da bu görüşü desteklemektedir. Nitekim 16. yüzyılda da bu durum değişmemiş, Ankara Yörükleri olarak bilinen cemaatler arasında Haymana başlığı altında birçok konar-göçer teşekkül yer almıştır.

Haymana cemaatleri bazı sancak kanunnamelerinde "hariç ez-defter" kalmış konargöçerler olarak nitelenmektedir²⁵. Bu sebeble, haymana tâbir edilen, defterde yazısı olmayan konar-göçerlerin ödeyecekleri vergileri toplamak için mevkufçular sık sık teftiş yaparlardı²⁶. Yukarıda belirtildiği gibi 1513 ve 1530 tarihli tahrir defterlerinde en kalabalık ve geniş bir coğrafyaya yayılmış konargöçerler Haymanalar idi. h.979 (1571) tarihli Ankara Yörükân Defterinde, Ankara Yörükleri olarak kaydolun nüfusun önemli bir bölümü Karahisar-ı Sahib, Sultanönü, Aksaray ve Bayburd Sancaklarında olup, umumiyetle Ankara kadısı, bu cemaatlerin arasında ortaya çıkan hukukî meselelerde başvuru makam olmuştur. Ancak sık olmamakla birlikte, buldukları kazanın kadıları da haymana cemaatleriyle alakalı kararlar verebilmektedir²⁷. H.979 (1571) tarihli Ankara Yörükân Defterinde, Karahisar Haymanaları, Aydın Beğlü ve

²² Üçler Bulduk, Karakeçililer, s.43

²³M.Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C.I, s.779-780

²⁴i.Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, C.I, s.100-101

²⁵Ö.Lütfi Barkan, Kanunlar, s.242; H.İnalçık, Arvanid Sancağı, s.XXVI; Z.Arıkan, XV. ve XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı, s.178

²⁶Ö. Lütfi Barkan, “Türkiye’de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri”, İFM II/1 (1941), s.23-24

²⁷ Emine Erdoğan, “Ankara Yörükleri”, s. 123

Çukurcak cemaatleri başlığı altında ve Rum Eli mirmiranı Hüseyin Paşa'nın hasları içerisinde gösterilmiştir²⁸. Himmet Akın, Aydın Beğlü cemaati'nin, Aydın Oğullarına adını veren Aydın Beğ'e kadar götürülebileceği fikrini ileri sürmekte ise de²⁹ bu fikri destekleyecek başka bir malumat bulamaz. Aydın Beğlü cemaatlerinin, Danişmendli cemaatleri arasında yer aldığı ise malumumuzdur. Nitekim yörük defterinde Aydın Beğlü başlığı altında verilen cemaatlerin büyük bir kısmı Danişmendlü adını almaktadır. Bu nedenle Aydınbeylü'nün de bulunduğu pekçok Haymana cemaati için “şarktan” gelmişlerdir veya “cemaat-i şarkiyan” tabirleri geçmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, cemaatlerin isim veya teşekkül değiştirmesi veya başka alanlara yayılmaları onların göçer karakterinden, nüfus ve vergi ilişkisinden ve bazen de sosyal olaylardan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle 16. Yüzyıl ve sonrasında göçerlerin nüfusunun tam olarak tesbiti veya önceki tahrirlerle gerçek bir mukayesesi sağlıklı bir netice vermeyebilir. Örneğin Ankara Sancağı ile sınırlı olan Haymana cemaatlerinin 1530 tarihindeki vergi nüfusu 11.015 iken, 1571 verilerinde Aydınbeylü, Çukurcak ve Yaylalu Özü cemaatlerinin nüfusunu da dahil etmemize rağmen bu sayı 7985 nefere düşmüştür. (bkz.: Tablo III) Halbuki Haymana ve Aydınbeylü cemaatlerinin Ankara dışında yayıldığı sahaları birlikte değerlendirdiğimizde 17.363 vergi neferi gibi büyük bir meblağa sahip olduklarını görürüz³⁰. Nitekim Bu dönemde sadece Afyonkarahisar topraklarında 2123 vergi neferi, ki bu yaklaşık 10 bin nüfus demektir, Haymana kayıtlıydı³¹.

Haymana Coğrafyası geniş bozkırları ve dağınık nüfus yapısına sahipti. Dolayısıyla burası hem göç alan hem de göç veren bir saha idi. 16.yüzyılın sonunda başlayan uzun müddet devam eden Celali isyanları düzen ve emniyeti bozmuş olup Ankara da bu olumsuzluklardan nasibini almıştı. 1604'de Haymana kazâsına tabi 36 köy tamamen boşalmış, çiftini çubuğunu terk eden ahali ,büyük şehirlere göç etmeğe başlamıştır. Bir

²⁸TD. 76, v.162b; “Tevaif-i Perakende-i Haymanaha-yı Aydınbeğlü ve Çukurcak, Haymana-yı müteferrika-i perakende-i Kaza-yı Karahisar-ı Sahib, an hassa-yı hazret-i Hüseyin Paşa, mirmiran-ı Rum Eli”

²⁹Himmet Akın, Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma, Ankara 1968 (2. baskı), s.12

³⁰ Emine Erdoğan, Ankara Yörükleri, s. 131, tablo I

³¹ Üçler Bulduk, XVI. Asırda Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar) Sancağı, Ankara 2013, s.159

kısım halk başka sancaklara giderken, bir kısmı da Amasya'dan Ankara ve Kırşehir'e veya Bozok (Yozgat)'dan Ankara'ya gelmişlerdir³². Öncelikle şekavetten rahatsız olan halkın kendilerini daha güvende hissedecekleri veya ekonomik anlamda tatmin olacağı büyük yerleşmelere, şehirlere göç ettiklerini gözlemleyebiliriz. Örneğin 16. Yüzyılda, 1571 yılında Ankara şehri mahallelerine dağılmış olarak sadece 35 hane Karakeçili mensubunun yerleştiği görülürken³³, 1748 tarihli Haymana mukataa defterinde Ankara'nın 51 mahallesinde az veya çok Haymana nüfusunun yerleşmiş olduğu dikkati çekmektedir. 427 vergi nüfusu bu dönemde (ki yaklaşık 2100 kişi demektir) Ankara şehrinde kayıtlıdır. Bu nüfusun önemli bir bölümü Kale ve çarşı merkezli mahallelerden ziyade, daha kenar kesimlerde yer alan Yenice, Öksüzce, Hacettepesi, Erzurum ve Kızılbey mahallelerinde yerleşmişlerdir³⁴. (Bkz.: Tablo IV) Benzer bir durum 1960-1970lerde Ankara'nın kenar mahallerine gelip gecekondü semtleri oluşturan taşralı göçmenleri hatırlatmaktadır. Ancak varoş olarak adlandırılan bu kesimler Ankara'nın asli unsurları haline dönüşmüş; şehrin ve çevresinin "şenlenmesi"ni sağlamışlardır. Aynı dönemde Haymana cemaatlerinden "perakende" olarak Kasaba, Ayaş ve Çubuk merkez ve köylerine 98 vergi nüfusu (500 kişi) yerleşmişti; Kasaba nahiyesinde Elvan, Yalınçak, Bacı, Yağmur Baba, Kureyş, Müslim, Avşar Gedikli, Olta ve Bayram köylerinde; Ayaş merkezinde, Yeregömü, Ergaib, Balçıkhisar vs. de, Çubuk'ta, Dodurga, Dumlupınar köylerinde Haymana nüfusu bulunmaktadır³⁵.

Haymana cemaatlerinin 1748 tarihli defterde nüfuslarını tam olarak tesbit etmek mümkün olmamaktadır. Bu durum defterin bir nüfus tesbitinden çok, Haymana mukataası gelirlerinin tesbit edilme kaygısından kaynaklanmaktadır. Ancak bu defterde tahrirlerde pek sık görülmeyen ayrıntılara da girilmiştir. Özellikle köy, mezraa ve yaylak tasarrufu üzerinde olan nizaların giderilmesi maksadıyla bu yerlerin sınırları ayrıntısıyla tesbit edilmiştir. Bu tesbitler, bizler için daha önce muamma olan konar-göçer toplulukların hatta köylerin yerlerinin

³² Emine Erdoğan, A.g.m., s.127

³³ Emine Erdoğan, A.g.m., s.129

³⁴ M021, Defter-i Mukata-yi Haymanateyn (h.1161), v.20a-23a

³⁵ M021, Defter-i Mukata-yi Haymanateyn (h.1161), v.23b-24a

belirlenmesi açısından oldukça zengin ipuçları vermektedir. Bu suretle, Haymana cemaatleri içinde kayıtlı olan ve bazen bir cemaate bazen de bir yerleşmeye işaret eden Yaylalı Özü, Katrancı, Töhmerik, Sekili, Çukurcak gibi isimleri nerede aramamız gerektiğini öğrenmekteyiz. Örneğin Yanucak Zaviyesi ile göçerler arasındaki sınır tartışmalarından veya Aydınbeğli, Tabanlı Türkmenlerinin Haymana yurdunda hak iddia etmelerinden³⁶ bahisle defterde Çukurcak'ın yeri ayrıntısıyla verilmiştir. Buna göre Çukurcak Mahallinde, Kara Halilli, Karahasanlı, Küçük Karahasanlı, Çavuşlu, Tosboğa, Yazır, Kirişli, Evciler, Köseli Tokmaklı, Azaklı cemaatlerinin yurtlarının olduğu yazılıdır. Aynı şekilde her mezra ve yurt sınırının başlangıcı olarak tesbit edilen “dikilitaş”lardan başlayarak Çukurcak bölgelerinin bir lokalizasyonu da yapılır³⁷.

Tablo III: 1571 yılında Ankara Sancağı'ndaki Konar Göçerlerin Nüfusu

Konar-Göçer	Cemaat/birim	Vergi Nüfusu
Ulu Yörük	33	2202
Karakeçili	56	2467
Haymanalar	187	6541
Aydınbeyli-Çukurcak	29	771
Yaylalı Özü	37	673
Toplam	342	12654

16. Yüzyılda Ankara Yörükleri olarak 342 adet cemaat defterde kayıtlı olup vergi nüfusları 12654 kişiyi bulmaktadır ki bu da yaklaşık 50 bin

³⁶M021, 37a, Ek 2;...Yusuf Ağa hazretlerinin takrîri mefhûmunda Sultân-ı müşârun ileyhâ hazretlerinin havâssından Türkmânân Boz Ulus an sâkinân-ı Ankara nâm-ı diğer Tabanlı hâssı aşiretlerinin sâkin oldukları Çukurcak kazâsı Haymanadan ifrâz ve Tabanlıya ilhâk olunmuş olub iskân olundukları mahallerden yüz seneden berü öşr vere geldikleri olmayub zikr olunan Çukurcak ve Yaylalı nâm mahaller Haymana mülhakâtındandır...

³⁷ M021, 38b; Sinûr-ı Arâzi-i ÇUKURCAK;Ada Depe nâm mahalden Dikilü Taş ki Beş değirmen başına ondan Yaylalıdan gelen tarîki kat' edüb Ankaraya giden tarikden Tohumlara varınca ayrılıb Kara Hasanlu gözükdüğü mahalden Dede mezarına andan Kara Hasanlu cemaatine andan dik aşağı Taş Köprüye andan Küre Dağı eteği ile Çakralı ardınca andan sırt yolu ile Kirişliye inüb Yarınca Gedigine andan tarik-i amm ile dik aşağı Acı Pınara andan Eşe Köprüsüne andan Angudu Köprüsünden Dikili Taşa müntehîdir.

üzerinde bir nüfusa tekabül eder. Elbette bu nüfusun önemli bir bölümü artık “sakin” olarak kaydedilmiştir ki tasarruflarında olan mezraa, yaylak ve özellikle kışlaklarının artık “köylere” dönüştüğü açıkça görülmektedir. Ancak hukuki ve sosyal anlamda Yörüklük veya Türkmenlikleri devam etmektedir. 1748 tarihli Haymana defterinde bu dönüşüm daha bariz şekilde görülmektedir. Bu tarihte nüfuslu köy veya cemaat olarak kayıtlı Haymanaların vergi birimi olarak sayısı 62 olup toplam vergi nüfusları ancak 1175 neferdir. Bu da ortalama 5 binlik bir nüfusa tekabül eder.

Tablo IV: 1748'de Ankara Mahallelerindeki Haymanalar

MAHALLE	NEFER	MAHALLE	NEFER
Kutbiyye	1	Ürgüb	6
Küçük Kürçüler	1	Mahalle-?	6
Küçük Hatuniyye	1	Kanlu Bazarı	6
Hacı İvaz	1	Gelincik	6
Hacı Ashâb	1	Direkli	6
Gıcık	1	Hacı Musa	7
Emir Kömi	1	Kurşunlu	8
Cereklü	1	Apardı	8
Yeni Çeşme	2	Hacı İlyas	9
Kızır Oğlu	2	Bazar-ı Ganem	9
Çengerli	2	Halife Bayezîd	11
Buçuk	2	Mugandan	12
Bostan	2	Hacı Seydi	12
Balkıs	2	Torbacı	13
Badamli	2	Küçük Kuyu Ağzı	13
Ahi Tuğra	2	Leblebici	16
Rüstem Bakkal	3	Eskicioğlu	16
Kayabaşı	3	Hâcâtdepesi	18
Hacı Halîl	3	Erzurum	19
Hacı Bayram-ı Veli	3	Ahî Hacı Murad	19
Arslan Hane	3	Kul Viş	20
İğneci	4	Mukaddem	23
Beşir Ağa	4	Kızıl Bey	24
Teke Ahmed	5	Öksüzce	33
Sabuni	5	Yenice	44
Yakub Haddat	6	Toplam 51 Mahalle)	427

Tablo V: 1748 Tarihli Mukata'a-Yi Haymanayı Kebir (Ulu)

Ulu Haymana Cemaatleri	Boyalu	Karaca Alılı
Ahmed Hacılu	Çakırlar	Karye-İ İlemişlü
Ahmed Hacılu, Diger Sâire	Çalış	Ken'ani Nâm-İ Diğer Kuz
Akça Bey	Çalış-İ Diğer	Kızılca Kışla
Asama Der Ve Sâ'ire	Çamtal	Konus
Boyacılu	Çayraz	Kötek
Çayırlu (Karyedir)	Çebikler	Koyaran
Debbağlı Ve Harhur	Cengizlu	Koyuncu
Deveciler	Cihan Şah, Nâm-İ Diğer Çağatay	Margı
Erdivanlu	Çok Virân	Menteşe Hacılu
Gök Osmanlu	Çöplü Kara	Menteşâlu
Hacı Musalı	Çukurlar	Muhtac
Hacılar Rûsumat	Çuluk, Nâm-İ Diger Ören	Ömer Gödelü-Yi Diğer
İbrahim Şah	Deli Himmetlu	Ömerlu
İmrâni	Dere Köy	Oyacalu, Nâm-İ Diğer Ömer
İncik, (Karyedir)	Derzi	Oyacu, Nâm-İ Diğer Ömer
Ircılar, Cema'at-İ Ödül (Karye	Derzi Fakıyalu	Perişan Oğlu
Kaltaklu	Deveci Sağır	Şahinlu
Kara İsalu	Deveci-İ Kebir	Saru Ahilu-Eşşehir Sarı Halilu
Kargalu (Karyedir)	Enbiya Oğlu	Saru Ömerlu
Keş	Esencik	Selmanlu
Musa Beylü	Evliya Fakihlu	Sinanlu
Perakende-İ Körti	Evliyalar	Sivriler
Perakende-İ Uçan ve Sa'ir Cemâ'at-İ	Evliyalu, Nâm-İ Diger	Sivriler Avcular
Perakende-İ Yumru	Gediklü	Sofçalı, N.D. Yamaç Sofçalı N.D
Saru Han Oğlu, Nâm-İ Diger Solhanlu	Gök Gözlü	Sofçalı, Nâm-İ Diger Hacı
Şerefli	Gök Gözlü-İ Digger	Sortak
Tekmiçlü	Gökçek	Soru Derelu
Tolundas (Karye Olmuştur)	Hacı Mehmed	Süleyman Fakihlu
Yaycı Oğulları	Hallaçlu	Sürçen
Ulu Haymana Köyleri	Hüseyin Abdal	Sürlü Nâm-İ Diğer Kulfal
Abdal Ali	İlica	Tacir
Acılar	İlmen	Taşkinlu
Ahmed Fakihlu	İlyas Şihlu	Turgud
Alacık	İncek	Tutak
Alamaşlı	Kâfircik	Ücret
Alişârlu	Kal'a	Yaban Hamam
Âre Bükü	Kalaycılı	Yakub Fakihlu
Arif	Kallu Ve Çukurlu	Yapracık
Âşık Kazı	Kapucu	Yaycı
Ayvazlu	Kara Kızlu	Yaycılar
Baba Yakub	Kara Kızlu-Yı Diğer	Yılmışlu
Bal Beylu	Kara Süleyman	Yörükler

Ulu Haymana Mezraaları	Küçük Haymana Köyleri	Yarıştı	Kepirlik
Mezra'a-i Dede Kırn	Ahilu	Yenicik	Konuş
Mezra'a-i Kuştemur	Ak Doğan	Yenicik-İ Diğer	Murad
Mezra'a-i Orta Pinar	Alaçlı	Yenicik-İ Diğer	Öküz Hisari
Mezra'a-yı Beşik Depe	Alayundlu	Yünsüz	Ömer Danişmend
Mezra'a-yı Kilicci	Arsinci	Zirun	Şah Budak
Mezra'a-yı Kizil Hisar Kal'ası	Aşık Depe	Zülhac	Söğüd Özü
Mezra'yı Barak Özü	Balçık Hisar	Mezra'a-yı Kırk Pinar	Yaylacık
	Boz Ömerlü-Yi Diğer	Yayla(Lu) Özi Köyleri	Yazi Çayırı
Küçük Haymana Cemaatleri	Boz Ömerlü-Yi Diğer	Ağ Evren	Yöre Ozi
Abbas	Çakal	Ala Bükü	Algun Özi
Adalu	Canım Analu	Apar	Beşicik
Aklalu	Çayır	Bayezid	
Ali Koca	Çeltik	Çomaklu	
Belçik Hisari-İ Diğer	Delu Boşlu	Erkeç Depen	
Boğazlu	Delu Gözlü	Findik	
Bozliya	Delular	Kara Kurd	
Çayır-I Yassi, Der Çukurcak	Dib Dede	Karlu Kal'a	
Eyme Şir	Dikmen	Kör Hamzalu	
Germiyan	Donsuz	Mehmedlu	
Gülbeğlu (Karyedir)	Germiyan	Pir Alilu	
Kanadi Kizil	Gül Beğlu	Tursun	
Kandavur	Hoca Ali	Ümmet Fakihlu	
Karalar	İncek	Yazir	
Kurtul Oğlu	Kara Hamzalu	Yüceler	
Maksud Derelu	Kara Hasanlu	Zalelu	
Mazilü, Nâm-I Diğer Şehr-i Manlu ve Turan ve Sevindik ve Dur Ali	Kara Oğlan	Mahalli Çukurcak	
Mehmadlu	Karaca İn	Karye-I Şihlu	
Melek Viran	Kari Oğlu	İnluca	
Oğul Beğlu	Kepenekçi	Saraycık	
Öksüzler	Kerder Öksüz	Bağluca	
Perâkende-I Boyacı, Tâbi'-i	Kizil Ve Yumru	Boganlu	
Perakende-İ Keşancı	Kökler	Çorci Viran	
Perâkende-I Kizil Oğlan	Köşe Kayalı ve Karaca Viran, Mezra'ası	Delüler Tahirlu	
Perakende-i Ömer Şeyh, Der	Kutlu Ham	Derviş Kaya	
Perakende-I Sakin sakın-i	Resul Güllahlar	Dikilu Taş	
Pir Ali Fakihlu	Savruk	Gök Dere	
Receblu	Seyyid Ahmedler	Gügümlü Dere	
Şah Beğlu	Tohumlar	Gümüş İli	
Selmanlu	Virancık	Hisar Beğlu	
Sofu Tahirlu ve Saire	Yağamlu	i İblis Hisari	
Yağmur Şah	Yalin Ayak	Istehor	
Zümran?	Yalnız Turgud	Karaca Göl	

Kaynaklar

Tahrirler

TD 438, Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu defteri (h.937/1530) I, faksimile, Ankara 1993

TD 117, Ankara Mufassal Tahrir Defteri (h.929/1523), Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

TD 76, Ankara Yörük Defteri (h.979/1571), TKGMA, Kuyud-ı Kadime Arşivi M021, Defter-i Mukata-yi Haymanateyn (h.1161/1748), TKGMA, Kuyud-ı Kadime Arşivi

Tetkikler

Akın, H., Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma, Ankara 1968 (2. baskı)

Barkan, Ö.Lütfi, "Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri", İFM II/1 (1941) s.20-59

Bulduk, Ü. "İdari ve Sosyal Açından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri", DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi, yıl 1997, sayı 30, s.37-52

-----, XVI. Asırda Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar) Sancağı, Ankara 2013

Erdoğan, M.Akif, "1530 Yılında Ankara Çevresinde Konar Göçer Topluluklar", Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu, Ankara 2011, 1.C., s.3-23

Ergenç, Ö, Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı, XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Ankara 1995,

Köç, Ahmet "15.Yüzyılda Ümera Vakıfları ve Ankara'nın Kentsel Gelişimi",Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.12, sayı 22Aralık 2009, s.179-191

Özdemir, R.,XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara, Ankara 1986

Özünlü, E.Erdoğan, "15. Ve 16. Yüzyıllarda Ankara Sancağı'nın İdari Yapısı Üzerine Bazı Düşünceler", Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler I.C., Ankara 2012, s.45-64

-----, Ankara'nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Ankara Tahrir Defterlerinin Analizi, Ankara 2004 (Basılmamış Doktora Tezi)

-----, "Ankara Yörükleri (1463, 1523/30 ve 1571 Tahrirlerine Göre), OTAM, sayı 18 (Güz 2005), Ankara 2005, ss.119-135

Pakalın, M.Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C.I, s.779-780 Uzunçarşılı, İ.Hakkı, Osmanlı Tarihi, C.I Ankara 1983 (.Baskı)

Yıldırım, Birsen E., Ankara Sancağı'nın Tarihi Coğrafya Bakımından Yerleşme ve Nüfusu (1871-1907), Ankara 2006 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)